

66
การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ

นายโอภาส พิมลวิษยาภิจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยาามทบดต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-452-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**SOCIAL ADJUSTMENT OF DISABLED PERSONS
AT VOCATIONAL REHABILITATION CENTERS**

Mr. Opas Pimolvichayakit

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-452-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ
โดย   นายโอภาส พิมลวิชยากิจ
ภาควิชา   สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์

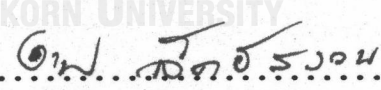
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

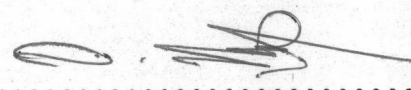

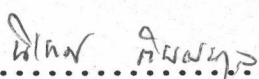

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ ตินณะกุล)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

โอกาส พิมพ์วิชาการ : การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ

(SOCIAL ADJUSTMENT OF DISABLED PERSONS AT VOCATIONAL REHABILITATION

CENTERS) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.งามพิศ สัตย์สงวน อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.ดร.สัญญา

สัญญาวิวัฒน์, 170 หน้า ISBN 974-635-452-3

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อ "การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ" เพื่อศึกษาการปรับตัวทางสังคมของคนพิการในหลายด้าน ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจกลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ 6 แห่ง ของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม โดยพิสูจนัสมมุติฐานดังต่อไปนี้

1. ยิ่งคนพิการมีระดับความพิการน้อยเพียงใดก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น
2. ยิ่งคนพิการมีระยะเวลาความพิการมากกว่าเพียงใดก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น
3. คนพิการที่เคยอยู่ในครอบครัวขยายมีการปรับตัวทางสังคมมากกว่าคนพิการที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว
4. ยิ่งคนพิการมีเครือข่ายทางสังคมมากเท่าไรก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น
5. ยิ่งคนพิการไม่ยอมรับบทบาทคนป่วยเพียงใดก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น
6. ยิ่งคนพิการมีการนับถือตนเองมากเพียงใดก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมสูงขึ้นเพียงนั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

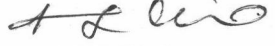
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผลการวิจัยปรากฏว่า ยอมรับสมมุติฐาน 5 ข้อ ยกเว้นข้อที่ 3 การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์

ภาควิชา ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาวิชา ..... สังคมวิทยา

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิติต .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C.630567 : MAJOR SOCIOLOGY

KEY WORD: SOCIAL ADJUSTMENT / DISABLED PERSONS / SOCIAL NETWORK / SICK ROLE /
SELF - ESTEEM

OPAS PIMOLVICHAYAKIT : SOCIAL ADJUSTMENT OF DISABLED PERSONS AT
VOCATIONAL REHABILITATION CENTERS. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF.
NGAMPIT SATSANGUAN, Ph.D. THESIS COADVISON : ASSO. PROF SUNYA
SUNYAVIVAT, PH.D. 170 pp. ISBN 974-635-452-3.

The objective of the thesis entitled, "Social Adjustment of Disabled Persons at Vocational Rehabilitation Centers, is to reveal the facts that disabled persons can adjust themselves in many ways. The data for the purpose are obtained through survey research from 6 vocational rehabilitation centers of the Social Welfare Department of Labour and Social Welfare Ministry. After quantification and analysis, the data are used to test the following hypothesis:

1. The less disable the person is, the more the person can Socially adjust himself
2. The longer disable the person is, the more the person can socially adjust himself.
3. The disabled person who used to live in extended family can socially adjust himself more than the one in nuclear family.
4. The broader social network the disabled person has, the more he can socially adjust himself
5. The less the disabled person accept the sick role, the more he can socially adjust himself.
6. The more the disabled person respect himself, the more he can socially adjust himself.

All the hypothesis, except the third, are confirmed and the tested statements can, the author hopes, be fruitfully put to use for the improvement of the Department's work.

ภาควิชา..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....

สาขาวิชา..... สังคมวิทยา.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเอื้อเฟื้อและความกรุณาช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ มากมาย ซึ่งไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมดในหน้ากระดาษนี้ จึงขอรวบรวมเพื่อกล่าวขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่เป็นส่วนสนับสนุนช่วยเหลือดังนี้

ขอขอบพระคุณ กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของผู้ศึกษาที่ให้โอกาสในการศึกษาต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณไพโรจน์ วรรณสาย ผู้ตรวจราชการกรม คุณสุภัทรา แก้วชาญศิลป์ ผู้อำนวยการกองบริการชุมชน ตลอดจน ผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ เจ้าหน้าที่และคนพิการ ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการทั้ง 6 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ สุภัทรา สุภาพ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ ตินณะกุล กรรมการ และอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน ที่ให้ความกรุณาแนะนำและให้โอกาสแก่ศิษย์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมการแปรผลข้อมูล การจัดทำรูปเล่ม

และขอขอบคุณ คุณสุทัศน์า พิมลวิชายากิจ ภรรยาที่คอยห่วงใยอยู่เสมอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญตาราง

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 8

ขอบเขตการศึกษาวิจัย 8

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย 9

บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม 10

2. ทฤษฎี Body Image 24

3. ทฤษฎี Social Role Theory 26

4. แนวคิดเครือข่ายทางสังคม Social Network 29

5. แนวความคิดครอบครัวกับการปรับตัว 32

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพร่างกายกับการปรับตัว 34

2. ระยะเวลาความพิการกับการปรับตัว 36

3. ครอบครัวกับการปรับตัว 37

4. เครือข่ายทางสังคมกับการปรับตัว 38

5. บทบาทคนป่วยกับการปรับตัว 39

6. การนับถือตนเองกับการปรับตัว 39

อธิบายสมมุติฐาน 42

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ 47

บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	49
	การทดสอบเครื่องมือ.....	50
	ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	50
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
	หลักเกณฑ์การวัดตัวแปร.....	51
	การประมวลผลข้อมูล.....	54
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
บทที่ 4	ผลการวิจัย	
	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรที่ศึกษา.....	55
	ลักษณะส่วนบุคคลและสังคม.....	60
	การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ.....	61
	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	62
	ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์.....	106
	ผลการทดสอบสมมุติฐานและอภิปรายผลการวิจัย.....	122
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการวิจัย.....	123
	ข้อเสนอแนะ.....	125
	ปัญหาที่พบในการวิจัย.....	126
	สิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติม.....	127
	รายการอ้างอิง.....	128
ภาคผนวก	- ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์.....	135
	- ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการฝึกอาชีพคนพิการ พ.ศ.2538.....	150
	- ข้อบังคับกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการรักษาวินัย และการลงโทษ ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพและศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ.....	158
	- แบบสอบถาม.....	163
	ประวัติผู้เขียน.....	170

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนประชากรที่ใช้การศึกษา	51
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามเพศ	55
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรจำแนกตามอายุ	55
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรจำแนกตามสถานภาพสมรส	56
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา	56
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรแยกตามชนิดครอบครัว	57
ตารางที่ 4.6	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรจำแนกตามสาเหตุความพิการ	57
ตารางที่ 4.7	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรจำแนกตามประเภทความพิการ	58
ตารางที่ 4.8	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรแยกตามความสามารถในการเคลื่อนไหว	58
ตารางที่ 4.9	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรแยกตามระยะเวลาความพิการ	59
ตารางที่ 4.10	แสดงจำนวนกลุ่มประชากรแยกตามภูมิฐานะของคนพิการ	59
ตารางที่ 4.11	แสดงลักษณะกลุ่มบุคคลและสังคมของกลุ่มประชากร	60
ตารางที่ 4.12	แสดงการปรับตัวทางสังคมของคนพิการในแต่ละด้าน	61
ตารางที่ 4.13	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพิการกับการปรับตัวกับเพื่อน	64
ตารางที่ 4.14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพิการกับการปรับตัวกับเจ้าหน้าที่และครู	65
ตารางที่ 4.15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพิการกับการปรับตัวกับผู้มาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า	66
ตารางที่ 4.16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพิการกับการเข้าร่วมกิจกรรม	67
ตารางที่ 4.17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพิการกับการปรับตัวกับกฎระเบียบ	68

		หน้า
ตารางที่ 4.18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพิการกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว	69
ตารางที่ 4.19	แสดงผลของระดับความพิการกับการปรับตัวทางสังคมทั้ง 6 ด้าน	70
ตารางที่ 4.20	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความพิการกับการปรับตัวกับเพื่อน	71
ตารางที่ 4.21	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความพิการกับการปรับตัวกับเจ้าหน้าที่และครู	72
ตารางที่ 4.22	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความพิการกับการปรับตัวกับคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า	73
ตารางที่ 4.23	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความพิการกับการเข้าร่วมกิจกรรม	74
ตารางที่ 4.24	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความพิการกับการปรับตัวกับกฎระเบียบ	75
ตารางที่ 4.25	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความพิการกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว	76
ตารางที่ 4.26	แสดงผลของระยะเวลาความพิการของคนพิการกับการปรับตัวทางสังคมทั้ง 6 ด้าน	77
ตารางที่ 4.27	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของครอบครัวกับการปรับตัวกับเพื่อน	78
ตารางที่ 4.28	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทครอบครัวกับการปรับตัวกับเจ้าหน้าที่และครู	79
ตารางที่ 4.29	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทครอบครัวกับการปรับตัวกับคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า	80
ตารางที่ 4.30	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทครอบครัวกับการปรับตัวกับการเข้าร่วมกิจกรรม	81

		หน้า
ตารางที่ 4.31	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทครอบครัวกับการปรับตัว กับกฎระเบียบ	82
ตารางที่ 4.32	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทครอบครัวกับการปรับตัว กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์	83
ตารางที่ 4.33	แสดงผลของประเภทครอบครัวของคณพิการกับการปรับตัว ทางสังคมทั้ง 6 ด้าน	84
ตารางที่ 4.34	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับการปรับตัว กับเพื่อน	85
ตารางที่ 4.35	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับการปรับตัว กับเจ้าหน้าที่และครู	86
ตารางที่ 4.36	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับการปรับตัว กับคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า	87
ตารางที่ 4.37	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับการเข้าร่วม กิจกรรม	88
ตารางที่ 4.38	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับการปรับตัว กับกฎระเบียบ	89
ตารางที่ 4.39	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว	90
ตารางที่ 4.40	แสดงผลของเครือข่ายทางสังคมกับการปรับตัวทางสังคม ทั้ง 6 ด้าน	91
ตารางที่ 4.41	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคณพิการกับการปรับตัว กับเพื่อน	92
ตารางที่ 4.42	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคณพิการกับการปรับตัวกับ เจ้าหน้าที่และครู	93
ตารางที่ 4.43	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคณพิการกับการปรับตัวกับ คนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า	94
ตารางที่ 4.44	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคณพิการกับการเข้าร่วมกิจกรรม	95

		หน้า
ตารางที่ 4.45	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคนพิการกับการปรับตัว กับกฎระเบียบ	96
ตารางที่ 4.46	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคนพิการกับการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว	97
ตารางที่ 4.47	แสดงผลของบทบาทคนพิการกับการปรับตัวทางสังคม ทั้ง 6 ด้าน	98
ตารางที่ 4.48	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองกับการปรับตัว กับเพื่อน	99
ตารางที่ 4.49	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองกับการปรับตัว กับเจ้าหน้าที่และครู	100
ตารางที่ 4.50	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองกับการปรับตัว กับคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า	101
ตารางที่ 4.51	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองกับการเข้าร่วม กิจกรรม	102
ตารางที่ 4.52	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองกับการปรับตัว กับกฎระเบียบ	103
ตารางที่ 4.53	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองและการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว	104
ตารางที่ 4.54	แสดงผลของการนับถือตนเองในการปรับตัวทางสังคม ทั้ง 6 ด้าน	105
ตารางที่ 4.55	รายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ วันเวลาและสถานที่สัมภาษณ์	106
ตารางที่ 4.56	ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์	109
ตารางที่ 4.57	การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคลและ สังคมของคนพิการกับการปรับตัวทางสังคม	116